

H F S A

HUKUK FELSEFESİ VE SOSYOLOJİSİ ARKİVİ

HUKUK FELSEFESİ VE SOSYOLOJİSİ ARKİVİ

Devlet ve "Gerçekçe"si
Hayrettin Ökçesiz

Strazburg Yargı Kararlarında Doğru, Haklı, Yasal ve Makul Gerekçe Biçimleri
Hilmi Şeker

Hukuki Yöntem
Klaus Adomeit

Hukuk Devleti Açısından Yasaların Metrukiyeti Uygulanmazlığı ve Uygulanamazlığı Sorunu
Adil Bingöl

Edebiyat ve Hukuk
Hüseyin Öntaş

Hukukun Kökeni Sorunsalına Rasyonalist-Doğal Hukuksal Bir Bakış: Ebu Hanife - Aşkın Değerler ve İdeler ile Pozitif Hukuk Arasındaki İlişkinin Evrensel Niteliği
Muharrem Kılıç

Düşünce Açıklama ve Yayma Özgürlüğünün Bir Sınırlama Nedeni Olarak "Cumhuriyetin Nitelikleri"
Mustafa Koçak

Hukuki Pozitivizmde Norm Üretme Sürecinde
Ortaya Çıkan Epistemolojik Problemler
Jale Karakaş

Türk Hukuk Devriminin Felsefesi
Yasemin Işıktaş

Hukuk Kültürünün Yapısını "Nomos-Physis"
(Toplum-Kültür-Doğa) Çevresinde Yedi
Uçüzlü Bir Kurguyla Açıklama Şemasında
Egemenliğin İrgelenmesi
Hayrettin Ökçesiz

Hukuk Devletinde Direnme Hakkı
Hayrettin Ökçesiz

Ödev Kiplerini "Bir Yatırım" Sabiti Kullanılarak
Gerçek Olanlara İndirgenme İle İlgili Yeni
(Andersoncı-Olmayan) Yaklaşım Hakkında
V.O. Lobovikov

Terörle Mücadele Yasasını Anlamak
Michael Gudice

Yapıcı Kuralların Anlamı Üzerine
Wojciech Zelaniec

Doğal ve İradî Hukuk Arasındaki İlişki
Göğüşvili Otar

Yöntemsel Problemlerin Işığında Rus Liberalizminin Hukuk Felsefesi
Pozdnyakov Viktor Petroviç

Ortodoks Ülkelerinde Hukuk Duygusunun Doğuş Süreci
Shevtsov Sergiy

Cezalandırmaya ve Cezalandırmanın Faydacı ve Ödetmeçi Rakiplerine İlişkin "Yeni Denge" Yaklaşımı
Vincent Luizzi

Rusya Federasyonu Üyelerinin Haklarına İlişkin Problemler
Vera D. Shuverova

Politik Toplumun Ahlâki Varlık Nedeni
Constantin Despotopoulos

Uluslararası Hukuk ve Gelecek Nesiller
Kemal Başlar

10

Hazırlayan: Hayrettin Ökçesiz

İSTANBUL
BAROSU

340 1
HFS
2004
c.10

LAW123339

75-6689-59-5

56 689592

H F S A

HUKUK FELSEFESİ VE SOSYOLOJİSİ ARKİVİ

10. KİTAP

Hazırlayan
Hayrettin Ökçesiz

A.Ü.H.F. KÜTÜPHANESİ
123335340.1

İstanbul Barosu Yayını
İstanbul - 2004

340.1 HFS 2004

SUNUŞ

Bu kitabımızda daha önce sözünü ettiğim, Türkiye Felsefe Kurumu'nun 10-17 Ağustos 2003 tarihinde İstanbul'da gerçekleştirdiği "Yirmibirinci Dünya Felsefe Kongresi – Dünya Problemleri Karşısında Felsefe" konulu uluslararası etkinlikte sunulan "hukuk felsefesi" bildirilerini bulacaksınız. Bunun dışında HFSA'ya yayım için iletilen diğer yazılar da okuyucusunun dikkatine sunulmaktadır.

Bu yılın HFSA Çevresi için önemli etkinliklerinden başta geleni İstanbul Barosu ile birlikte düzenlenmekte olan "Hukuka Felsefi ve Sosyolojik Bakışlar -II" adlı ve 7-11 Eylül 2004 tarihinde İstanbul'da gerçekleşecek olan sempozyumdur. Yetmişdört bildirinin sunulacağı bu sempozyum disiplinlerarası geniş yelpazesi ile bir zirve olmak özelliğini taşımaktadır. Bu toplantı Hukuk hakkında düşüncü-şün ve araştırmanın güç ve hız kazanacağı bir buluşma olacaktır. 2004 yılının sonuna kadar yayımlayabileceğimizi umduğum bu bildirileri ve konuşmacılarını başlık ve isimleriyle burada okuyucumuzun ilgisine sunmak istiyorum:

- 1) Prof. Dr. Cemal Bali AKAL
Özgürlük Sorunu Açısından Edebiyat – Felsefe İlişkisi
İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Genel Kamu Hukuku Anabilim Dalı
- 2) Doç. Dr. Hasan ASLAN
Hukuk – Etik İlişkisinde Sivil Kavramının Çözümlemesi
Akdeniz Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü
- 3) Yrd. Doç. Dr. Halil Rahman AÇAR
Etik Devlet Anlayışı Bir Çözüm Olabilir mi?
Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü
- 4) Doç. Dr. Sururi AKTAŞ
Hukuksal Geçerlilik Sorunu
Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı
- 5) Prof. Dr. Vecdi ARAL
Felsefenin Hukukta Önemi
Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı
- 6) Çetin AŞÇIOĞLU
Yargı Bağımsızlığı ve Yargı Denetimi
Yargıtay Onursal Üyesi
- 7) Arş. Gör. Güçlü ATEŞOĞLU
Hegel'de Hukuk Felsefesinden Tarih Felsefesine Geçiş
O.D.T.Ü. Fen – Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü
- 8) Yrd. Doç. Dr. Ali Şafak BALI
Hukuk-Toplum Etkileşimine Sosyolojik bir Bakış
Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı

HFSA - Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi

Hayrettin Ökçesiz

Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Kampus, Antalya

Telefon: (0242) 227 69 75 - 76

Faks: (0242) 227 69 77

E-posta: hayret@akdeniz.edu.tr

Kapak karikatürü: Honoré Daumier

Elektronik ortamda imla ve dizgi hataları yazarın/çevirmenin sorumluluğundadır.

Kapak, iç tasarım ve baskı: Ufuk Matbaası (0212) 544 92 30 - 31
İstanbul, Ağustos 2004 ISBN 975-6689-59-5

9) Dr. Neval Oğan BALKIZ
*Hukuk Dogmatigi Çerçevesinde İnsan Haklarını Tanımlama ve Kavramı
Temellendirme Sorunu – Aksiyolojik ve Epistemolojik bir Yaklaşım*
Hacettepe Üniversitesi İnsan Hakları Merkezi

10) Arş. Gör. Işıl BAYAR
Hegel’de Meşruiyet Kavramı
Hacettepe Üniversitesi Fen – Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü

11) Prof. Dr. Tülin BUMİN
İnsan Hakları Politikaları Bağlamında Hukuk-Politika İlişkisi
Galatasaray Üniversitesi Fen –Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü

12) Prof. Dr. Sabri BÜYÜKDÜVENCİ
Etik ve Siyaset İlişkisi Üzerine: Levinas ve Derrida
Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü

13) Arş. Gör. Hamdi BRAVO
Anayasa mı Kültürü Belirler, Kültür mü Anayasayı: Hegel’in Yanıtı
Hacettepe Üniversitesi Fen –Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü

14) Prof. Dr. Cahit CAN
Hukuk ve Matematik
Yakındoğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve
Sosyolojisi Anabilim Dalı

15) Yrd. Doç. Dr. Osman CAN
Uygarlık Eğrisi ve Meşruluk Tezi
Anayasa Mahkemesi Raportörü

16) Prof. Dr. Yaşin CEYLAN
İnsan Hakları ve İnsanüstü Değerler
O.D.T.Ü. Fen –Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü

17) Arş. Gör. Vahap ÇOŞKUN
Batıda ve Türkiye’de Kamusal Alan
Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kamu Hukuku Bölümü

18) Prof. Dr. Betül ÇOTUKSÖKEN
Felsefe Açısından Toplum ve Kamu İlişkileri
Maltepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü

19) Yrd. Doç. Dr. Cem Şafak ÇUKUR
*Kültürel Dinamikler Bakımından Süreçsel Adaletin
Adalet İlke ve Mekanizmalarına Yansımaları*
Muğla Üniversitesi Fen –Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü

20) Doç. Dr. Kadir ÇÜÇEN
Felsefi Açısından İnsan Haklarının Evrenselliği Sorunsalı
Uludağ Üniversitesi Fen –Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü

21) Dr. Zeynep Özlem ÜSKÜL-ENGİN
Birey ve Küreselleşme
Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi
Anabilim Dalı

22) Doç. Dr. Hatice Nur ERKIZAN
Yeni Aristotelesçi Sosyal Adalet Kuramı: Bir Yeni - Liberalizm Eleştirisi
Muğla Üniversitesi Fen –Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü

23) Arş. Gör. Nermin GEDİK
İnsan Hakları ve Hukuk İlişkisi
Hacettepe Üniversitesi İnsan Hakları Merkezi

24) Prof. Dr. Ali Osman GÜNDOĞAN
Ütopik Suçlar
Muğla Üniversitesi Fen –Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü

25) Doç. Dr. Ahmet GÜRBÜZ
Hukuksal Meşruluğun Ölçütü Olarak Evrensel Hukuksal Değerler
Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı

26) Prof. Dr. Adnan GÜRİZ
Hukuk Fakültelerinde Hukuk Felsefesi Öğretimi
Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı

27) Prof. Dr. Ülker GÜRKAN
Hukuk Fakültelerinde Hukuk Sosyolojisi Öğretimi
Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı

28) Prof. Dr. Kenan GÜRSOY
Adalet ve Merhamet
Galatasaray Üniversitesi Fen –Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü

29) Vehbi HACIKADİROĞLU
Hukuk ve Özgürlük

30) Dr. Dr Altan HEPER
Robert Alexy ve Hukuki Pozitivizm

31) Doç. Dr. Solmaz Zelyut HÜNLER
Geniş anlamda: Hukuk Nedir? Dar anlamda: Bir Arayış Olarak Hukuk
Ege Üniversitesi Fen –Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü

32) Doç. Dr. Ayşe Gündüz HOŞGÖR
*Türkiye’de Kırsal Kadının Konumunda Bölgesel Farklılıklar:
Hukuksal Yansımalar ve Politika Öncelikleri*
ODTÜ Fen –Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

33) Doç. Dr. Yasemin İŞIKTAÇ
Yeni Kantçı Eğilimlerin Türkiye’de Hukuk Felsefesinde Etkileri
İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı

- 34) Prof. Dr. Ahmet İNAM
Anlam Sağlığı Açısından Değerlerimiz ve Hukuk
O.D.T.Ü. Fen –Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü
- 35) Prof. Dr. Nesrin KALE
Platon'dan Günümüze İnsan Hakları Bağlamında Adalet Kavramı
Muğla Üniversitesi Fen –Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü
- 36) Arş. Gör. Jale KARAKAŞ
Hermenötik ve Hukuk
Hacettepe Üniversitesi İnsan Hakları Merkezi
- 37) Doç. Dr. Yusuf KARAKOÇ
Hukuklaşmamış bir Alan: Vergi Mevzuatı – Vergi Hukuku
Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi İktisat ve Maliye Bölümü
- 38) Yrd. Doç. Dr. Muharrem KILIÇ
*Hukuksal-Dinsel Metinleri Anlama Sorunu:
Felsefi Yorumlama (Hermenötik) Bağlamında Bir Analiz*
Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
- 39) Doç. Dr. Mustafa KOÇAK
*Rousseau'nun Toplum Felsefesinde Doğal İnsan ve
Uygar İnsanın Moral Değerleri*
Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Genel Kamu Hukuku Anabilim Dalı
- 40) Doç. Dr. Haluk KONURALP
Adil Yargılanma Hakkı Açısından Hukuk Usulünde Çözüm Arayışları
Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve
İcra İflas Hukuku Anabilim Dalı
- 41) Prof. Dr. İoanna KUÇURADI
Hukukun Öncülleri Olarak İnsan Hakları
Hacettepe Üniversitesi İnsan Hakları Merkezi
- 42) Mustafa KUTLU
Yargıç, Kamu Düzeni ve Konformizm
Yargıç
- 43) Yrd. Doç. Dr. Erol KUYURTAR
Hakların Normatif Temelleri
Muğla Üniversitesi Fen –Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü
- 44) Prof. Dr. Hasan Ünal NALBANTOĞLU
Felsefede Hukuk Dili ve 'Sivil Toplum' Kavramının Maceraları
ODTÜ Fen –Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü
- 45) Prof. Dr. Uluğ NUTKU
Thrasümahos'un Sorunu: Hukukun Temel Çatışması
Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü

- 46) Prof. Dr. Özer OZANKAYA
Demokrasi Hukuku İle Toplumsal – Ekonomik Gelişme Arasındaki İlişki
Bilkent Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü
- 47) Prof. Dr. Hayrettin ÖKÇESİZ
Kamusal Alanda Düşünce, Vicdan ve Din Özgürlükleri
Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı
- 48) Prof. Dr. Niyazi ÖKTEM
Hukukun Bilimselliği
İstanbul Bilgi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk
Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı
- 49) Yrd. Doç. Dr. Kaan H. ÖKTEN
Nikomakhos'a Etik Beşinci Kitapta Adalet ve Adaletsizlik Kavramı
İstanbul Bilgi Üniversitesi İİBF
- 50) Arş. Gör. Mehmet Tahir ÖNCÜ
Muhakeme Süreçlerinde İfade Tarzı
Ege Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü
- 51) Arş. Gör. Hüseyin ÖNTAŞ
Hukuk ve Edebiyat
Yakındoğu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk
Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı
- 52) Prof. Dr. Sinan ÖZBEK
Öldürme Hakkı ve Egemenlik
Kocaeli Üniversitesi Fen –Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü
- 53) Doç. Dr. Veli Özer ÖZBEK
21. Yüzyılda Ceza Adaleti
Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Ceza ve Ceza Usul Hukuku Anabilim Dalı
- 54) Prof. Dr. Yusuf Ziya ÖZCAN ve
- 55) Arş Gör. Murat Cem DEMİR
Hukuk Felsefesinde Anarşist Bir Figür: E. Pasukanis
ODTÜ Fen – Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü
- 56) Doç. Dr. Mehmet Tevfik ÖZCAN
Hukuk Düzeninin Toplum İmgesi
İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve
Sosyolojisi Anabilim Dalı
- 57) Doç. Dr. Muhammet ÖZEKES
Oyun Teorisi - Hukuk Uygulaması – Adil Yargılanma Hakkı
Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Usul ve
İcra İflas Hukuku Anabilim Dalı

- 58) Prof. Dr. Doğan ÖZLEM
Neoliberalizm ve Adaleti
Muğla Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü
- 59) Yrd. Doç. Dr. Nebil REYHANİ
Hukuk ve Relativizm
Muğla Üniversitesi Fen –Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü
- 60) Prof. Dr. Ali Yaşar SARIBAY
Politika ve Hukuk: Luhmann Sosyolojisi Bağlamında Bir Tartışma
Uludağ Üniversitesi İİBF
- 61) Prof. Dr. Vural Fuat SAVAŞ
Hukuk ve İktisat
Yeditepe Üniversitesi İİBF İktisat Bölümü
- 62) Doç. Dr. Sami SELÇUK
Düşünce Özgürlüğü
Yargıtay Onursal Başkanı
- 63) Erkut SEZGİN
*Hukuk Kurallarıyla, Onun Temeli Olan Adalet
Duyarlığı veya Vicdan Üzerine*
İstanbul Teknik Üniversitesi
- 64) Prof. Dr. Harun TEPE
Hukuk-Etik İlişkisi
Hacettepe Üniversitesi Fen –Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü
- 65) Prof. Dr. Afşar TİMUÇİN
Hukuk-Adalet Karşılığı
Kocaeli Üniversitesi Fen –Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü
- 66) Doç. Dr. Neşet TOKU
Pozitif Hukukun Meşruiyet Zemini
Atatürk Üniversitesi Fen –Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü
- 67) Doç. Dr. Ahmet Ulvi TÜRKBAĞ
*Evren ve İnsan Anlayışlarının Hukuka Yansıması
Olarak İki Pozitivizm: Austin ve Hart*
Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk
Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı
- 68) Yrd. Doç. Dr. Gülriz UYGUR
Hukuki İlkeler
Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı
- 69) Dr. Halime ÜNAL
Adalet Sisteminde Sosyal Cinsiyet Farklılıkları
Muğla Üniversitesi Fen –Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü

- 70) Av. Başar YALTI
Hukukçu (veya Avukat) ve Felsefe
İstanbul Barosu
- 71) Yrd. Doç. Dr. Mesut YEĞEN
Yurttaşlığın Diyalektiği, Yurttaşlığın Trajedisi
ODTÜ Fen –Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü
- 72) Prof. Dr. Erdoğan YILDIRIM
“Adaletin Kurgusökümü” ve Siyasi Anlamı
ODTÜ Fen –Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü
- 73) Prof. Dr. Ömer YÖRÜKOĞLU
Batıda Çağdaş Hukuk Felsefesi Görüşleri
İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı
- 74) Dr. Mustafa T. YÜCEL
1) *Yeni Türk Ceza Kanunu Tasarısı Üzerine (Felsefi ve Sosyolojik) Bir Eleştiri*
2) *Türkiye’de Hukukun Sosyal Teorisi*
Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı
- 75) Dr. Murat YÜKSEL
Feminist Hukuk Görüşlerinin Analizi
Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Anabilim Dalı
- Bu kapsamlı sempozyumun tüm mali yükünü çeken İstanbul Barosu Yönetimine böylesine bir tarihsel işlevi üstlendiği ve üstesinden gelebildiği için teşekkür ederiz. Okuyucularımızı bu etkinliğe davet ediyor ve bekliyoruz.
- HFSA'nın bu 10. Kitabına yazıları, çevirileri ve diğer çalışmalarını ile tüm emeği geçenlere gönülden teşekkürlerimizi ifade etmek isterim.
- Hayrettin Ökçesiz

İÇİNDEKİLER

- Devlet ve "Gerekçe"si-Hayrettin Ökçesiz11
- Strazburg Yargı Kararlarında Doğru, Haklı, Yasal ve Makul Gerekçe Biçimleri-Hilmi Şeker14
- Hukuki Yöntem-Klaus Adomeit43
- Hukuk Devleti Açısından Yasaların Metrukiyeti Uygulanmazlığı ve Uygulanamazlığı Sorunu-Adil Bingöl50
- Edebiyat ve Hukuk-Hüseyin Öntaş55
- Hukukun Kökeni Sorunsalına Rasyonalist-Doğal Hukuksal Bir Bakış: Ebu Hanife - Aşkın Değerler ve İdeler ile Pozitif Hukuk Arasındaki İlişkinin Evrensel Niteliği-Muharrem Kılıç72
- Düşünce Açıklama ve Yayma Özgürlüğünün Bir Sınırlama Nedeni Olarak "Cumhuriyetin Nitelikleri"-Mustafa Koçak85
- ⊕ Hukuki Pozitivizmde Norm Üretme Sürecinde Ortaya Çıkan Epistemolojik Problemler-Jale Karakaş97
- Türk Hukuk Devriminin Felsefesi-Yasemin Işıktaş102
- Hukuk Kültürünün Yapısını "Nomos-Physis" (Toplum-Kültür-Doğa) Çevresinde Yedi Üçüzlü Bir Kurguyla Açıklama Şemasında Egemenliğin İrdelenmesi-Hayrettin Ökçesiz115
- ⊕ Hukuk Devletinde Direnme Hakkı-Hayrettin Ökçesiz122
- Ödev Kiplerini "Bir Yatırım" Sabiti Kullanılarak Gerçek Olanlara İndirgeme İle İlgili Yeni (Andersoncı-Olmayan) Yaklaşım Hakkında-V.O.Lobovikov130
- Terörle Mücadele Yasasını Anlamak-Michael Giudice134
- Yapıcı Kuralların Anlamı Üzerine-Wojciech Zelaniec138
- ⊕ Doğal ve İradi Hukuk Arasındaki İlişki-Gogilaşvili Otar144
- Yöntemsel Problemlerin Işığında Rus Liberalizminin Hukuk Felsefesi-Pozdnyakov Viktor Petroviç148
- Ortodoks Ülkelerinde Hukuk Duygusunun Doğuş Süreci-Shevstov Sergiy155
- Cezalandırmaya ve Cezalandırmanın Faydacı ve Ödetmeci Rakiplerine İlişkin "Yeni Denge" Yaklaşımı-Vincent Luizzi159
- Rusya Federasyonu Üyelerinin Haklarına İlişkin Problemler-Vera D. Shuverova165
- Politik Toplumun Ahlâki Varlık Nedeni-Constantin Despotopoulos170
- Uluslararası Hukuk ve Gelecek Nesiller-Kemal Başlar173

Devlet ve "Gerekçe"si^(*)

Hayrettin Ökçesiz^(**)

"Devlet" duygu ve düşünce evrenimizde yoğun bir tortudur. Neliği ve zorunluluğu konusunda tartışırken, onunla iyi bir birliktelik kurabilmenin koşullarını da sorgulamak zorundayız. Çünkü o bizi bırakmıyor. Ayrıca biz de onu bırakacak durumda değiliz.

Ben burada devletin gündelik yaşamında, ya da devletle olan günlük ilişkilerimizde çok önemli olduğunu bildiğimiz bir soruna değinmek istiyorum. Aslına bakarsanız, "devlet yaşamı" ya da "devletle olan ilişkilerimiz" gibi sözler bana pek gerçekçi gelmiyor. Bugüne dek "devlet" ile oturup bir çay içmişliğim yoktur. Onu hiç bir yerde görmedim. Gördüğüm, konuştuğum onun; yoluna çıkan, evime giren, yakama yapışan, iltifat eden, asan, kesen, ölümlere giden, hayatını başkaları için sebil eden, gece gündüz çalışan ve çalışmayan memurudur. Onun için daha neler söyleyemeyiz ki! Çayımı daim onunla içmişimdir. Aramızda ise bir "masa" sürekli olagelmıştır ki, bütün yaşam -etiyle, kanıyla- onun üzerinde işlem görmüştür.

Bu "işlem görmeye" bir diyeceğim yoktur. Yalnız bu işlemler görülürken benim görmekte zorlandığım, ama o kertede gereksinim duyduğum, özlediğim bir şeyi hep aradım. Bulabildiğim de dolgun, doyurucu, temelli, güçlü

kuvvetli, biçimi ve içi güven verici olsun istedim. Çoğunlukla özürliydim. Ya da "az ve öz" idi: Bu tasarruf tedbirinin nedenini ve hangi kararname ile emredildiğini merak etmişimdir.

O masanın etrafında ne denli çok konuşulmuşsa, o denli de az yazılmıştır. Ama yine de "kartasiyecilik" dedikleri bir evrak seli sürekli baskın halindedir. Bu kez de "söylememek" için habire yazılır. Memur, "kendisinin bu işte bir 'dahli'nin olduğu asla düşünülmemelidir" diye kaygılanarak evrak-kozasını örer. O masanın etrafında aslan ya da tavşan yürekler güm güm ya da güp güp atar durur.

Devletin "gerekçe" sorunundan söz etmek istiyorum: Devlete gerekçe düzmemekte kimse olağanüstü zorlanmaz. Fakat onun eylem ve işlemlerinin gerekçesiz bırakılmasının kendisine bulabileceğimiz her türlü gerekçeyi nasıl silip süpüreceğini de düşünmemiz gerekir.

Gerekçe derken, belirli bir nitelikte olanını kastediyorum. Yoksa, siyasal "scyr-i sefain" söylemlerinden, her türlü sertlik ya da yumuşaklık derecesinde verilen demeçlerden, onların olgusal ve mantıksal tutarlılıklarının düzeyinden söz açmanın burada yeri yoktur. Yani makine dairesindeki işleyişin güvencesi olan bir görevin yerine getirilmesi konu-

(*) Bu yazı ilk olarak 27 .1.1999 tarihinde Cumhuriyet Gazetesi'nin 2. sayfasında yayımlanmıştır.

(**) Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi